

Проект

Стандарти за качеството на дейността на СТМ

Дефиниция, основни цели и задачи на Службите по трудова медицина:

Терминът "служби по трудова медицина" означава служби, натоварени предимно с превантивни функции и отговарящи за предоставяне на съвети на работодатели, работници и техни представители във връзка с:

1. Изискванията за основаване и поддържане на здравословни и безопасни условия на труд, които ще подпомогнат оптималното физическо и психическо здраве във връзка с работата;
2. Адаптирането на работата според способностите на работниците с оглед на физическо и психическо здравно състояние;
3. Създаване на възможност за работещите лица да водят социален и икономически продуктивен живот и да допринасят положително за устойчива работоспособност .
4. Подсигуряване на високи стандарти на здраве и безопасност за всяко едно работно място, които могат да бъдат постигнати и поддържани с най-съвременните средства .

Основен изпълнител на тези задачи е **лекарят - специалист по трудова медицина**.

Специалността „Трудова медицина“ е медицинска специалност с превантивна насоченост с основна роля да осигури превенция на професионалните болести и свързаните с труда заболявания чрез анализ и промяна на работната среда, работното поведение и трудовата култура на работещите.

Специалността „Трудова медицина“ цели усвояване и реализиране на необходимите теоретични и методологични знания и практически умения за профилактика на професионалните и свързаните с труда увреждания при работещите, промоция на здравето на работното място и създаване на устойчива работоспособност, чрез качествена трудовомедицинска диагностика и експертиза

на работоспособността, медицинска и социална рехабилитация и адекватно трудоустрояване в изпълнение на държавната и фирмената стратегия за здравословни и безопасни условия на труд.

Медицинската специалност „Трудова медицина” се придобива по реда на действащата нормативна уредба (Наредба № 1/22.01.2015 г. за придобиване на специалност в системата на здравеопазването, ДВ бр. 7 от 27.01.2015 г.) от лица с образователно-квалификационна степен „магистър по медицина”.

Минималният състав на СТМ включва още:

- инженер с квалификация по здраве и безопасност и най-малко 3 години трудов стаж като охрана на труда и.....
- технически изпълнителен с минимум средно образование .

Обект на този стандарт са дейностите , свързани с:

1. Работещите при висок професионален риск и с програма за намаляване, ограничаване или ликвидиране на риска и работещите, насочени за трудоустояване.

2. Работещите с различен от високия риск и програма за неговото намаляване и/или ликвидиране, спазване на противопоказаните условия на труд и насоките за трудоустрояване.

3. Професионално заболялите работещи, регистрирани, съгласно Списъка на професионалните болести, публ. с ПМС № 175/2008г.(обн. ДВ, Бр. 66/2008 г.) и Наредба за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести, приета с ПМС № 168/ 2008 г.(Обн. ДВ. бр.65/ 2008 г.).

4. Работещи с регистрирани трудови злополуки, с усложнения или късни последици от тях съгласно Наредба за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки, приета с ПМС № 263 /1999 г.(обн., ДВ, бр. 6/ 2000 г.).

5. Работещи със социалнозначими заболявания, в или без връзка с работната среда съгласно наредба № 5/1987 г. за болестите, при които работниците, боледуващи от тях, имат особена закрила съгласно чл. 333, ал. 1 от Кодекса на труда (обн. ДВ бр. 33/ 1987).

6. Работещи с експертни решения на ТЕЛК/НЕЛК за осигуряване на посочените препоръки и спазване на противопоказаните условия на труд. Съдействие за адекватно трудоустрояване и за изпълнение на насоките на експертната работоспособността.

7. Факторите на работната среда и трудовия процес, насоки за измерване и оценка от акредитирана лаборатория, оценка и анализ на резултатите.

ОСНОВА НА СТАНДАРТА

Профилактично направление

СТМ подпомага, съветва и консултира работодателите за техните задължения и права относно здравето и безопасността на работещите и на работното място .

Деятелността на СТМ е насочена към:

1. Извършване на динамично наблюдение, анализ и оценка на здравното състояние и трудовия травматизъм във връзка с условията на труд на всички обслужвани работещи, включително и на тези с повишена чувствителност и намалена резистентност чрез:

✓ Преценка на пригодността на работещите при постъпване на работа в съответствие с нормативната база , актуалната оценка на риска и спецификата на полагания труд с допълнително включване на медицински специалисти за специфични прегледи и изследвания;

✓ Организиране и подпомагане на периодични медицински прегледи и изследвания за ранното откриване на изменения в организма в резултат от въздействия на работната среда и трудовия процес – при спазване на срокове и специалисти за съответните рискови фактори.

✓ Предоставяне на насочена информация от здравните досиета към съответните медицински специалисти, извършващи периодичните медицински прегледи - идентифицираните опасности, установен професионален риск, данни за трудоустрояване, диспансеризация и временна неработоспособност за настоящата година.

✓ Уведомяване на ОПЛ за установените заболявания или отклонения в здравното състояние на работещите, които се нуждаят от диагностично уточняване и /или лечение;

✓ Издаване на заключение за пригодността на работещия да изпълнява съответната трудова дейност, или при облекчени условия на труд, или отстраняване на работещия от рисковата среда, при необходимост, въз основа на здравната информация от предварителен и периодичен медицински преглед.

✓ Изготвяне на обобщен здравен анализ за предприятието при отчитане на конкретните условия на труд, резултатите от извършените предварителни и периодични медицински прегледи и изследвания, от временната и трайна неработоспособност, от регистрирани професионални болести и трудови злополуки, свързани с труда заболявания и други нарушения на здравето.

✓ Създаване за новопостъпилите и актуализиране на съществуващите здравни досиета по създадена методика за качествено им оформяне на електронен носител.

✓ Предоставяне информация на работещите за здравните рискове, свързани с работата, за резултатите от проведените медицински прегледи и изследвания, както и индивидуални съвети на работещите във връзка със здравето и безопасността при работа.

✓ Организиране /провеждане при необходимата квалификация/ на скринингови прегледи и изследвания на работещи, експонирани на висок и специфичен риск, за динамично наблюдение на здравното състояние при заеманата длъжност/работни места, установените стойности на риска, субективни оплаквания от работещите и данните от здравния анализ. / да отпадне текста; прегледите се извършват само от лекари работещи в ЛЗ; СТМ не са ЛЗ; скрининговите прегледи не са разписани в наредбата за профилактични прегледи и в този случай, е редно да отпадне целия абзац/

Насочване на лицата с положителни или съмнителни резултати към личните им лекари за поставяне на диагноза и назначаване на подходящо лечение и рехабилитация или за насочване към специалисти. / не работещ текст, ОПЛ нямат задължение да изпълнят предписаното от лекарите, извършили проф. прегледи/

✓ Съвместна дейност в извършването на оценката на риска за здравето и безопасността на работещите с представители на работодателя и предоставяне на информация на ръководството и работещите за установените рискове по основни работни места и професии.

✓ Извършване оценката на риска на база:

- идентификация на рисковете, включваща наблюдение и анализ на работните процеси, изготвяне на списци на професиите и длъжностите по приоритет;
- определяне на експозицията въз основа на обективни измервания от акредитирани от БСА органи за контрол/лаборатории, на установените фактори на работната среда, електробезопасността (при необходимост и други измервания);
- обективна и субективна оценка на здравното състояние въз основа на анкети и чек листи и информация от работодателя/работещите за регистрираната заболяемост с временна и трайна неработоспособност, трудовия травматизъм и данните от обобщения здравен анализ;
- количествена и качествена оценка на риска по методика и съответната нормативна база.
- ✓ управление и комуникация на риска чрез разработване и предлагане мерки по приоритет, за предотвратяване, отстраняване или намаляване на установения риск, съвместно с представители на работодателя (при налични длъжностно лице по БЗР, КУТ или ГУТ) на обслужваното предприятие/ведомство.

- Определяне тяхната осъществимост и ефикасност, съобразно принципа цена – полза, като се отчитат установения риск, причините за възникване на идентифицираните опасности и техните характеристики;
- оценяване ефикасността на предприетите от работодателя мерки след изтичането на определен период.
 - разработване на препоръки за работодателя за преустройството на работните места, организацията на труда и трудовото натоварване на работещи, които се нуждаят от специална закрила;
 - разработване и участие в изпълнението на програми за обучение на работодателите, ръководният персонал, на работещите и на техните представители по правилата за осигуряване на здраве и безопасност при работа и спазването на изискванията за безопасна работна практика;
 - ✓ обучение на :
 - Комитети и Групи по условия на труд;
 - координатори по безопасност и здраве в строителството;
 - провеждане на обучения на работещите по правилата за първа помощ, самопомощ и взаимопомощ във връзка с конкретните опасности на работното място;
 - безопасност и здраве при работа;

- промоция на здравето и профилактика на болестите;
- превенция на здравето - отстраняване на рисковите фактори на начина на живот и начина на работа с цел опазване и укрепване на работоспособността и преодоляване на стреса;

✓ подпомагане работодателите при:

- изпълнението на нормативно установените изисквания, свързани със здравословните и безопасните условия на труд вкл. изготвяне, прилагане и отчитане на ефективността на физиологичните режими на труд и почивка при специфичен професионален риск, установен чрез прецизирана професионална експозиция на рисковите фактори от работната среда и трудовия процес.

✓ актуализиране на съществуващите правила, норми и инструкции в предприятията за:

- осигуряване на здраве и безопасност при работа и консултации на работещите за правилното им прилагане;
- въвеждане на нови или актуализиране на съществуващи нормативни документи;
- прилагане на ефективни методологии за оценка на риска, на здравното състояние, анализ на работоспособността;
- разработване на препоръки за преустройството на работни места, организацията на труда и трудовото натоварване на работещи, които се нуждаят от специална закрила и при изпълнение препоръките на органите на експертизата на работоспособността.
- при проучване на трудови злополуки и професионални болести, изготвяне на декларации и други документи за разследващите органи: ТП на НОИ, ОД"ИТ".
- предоставяне на съвети относно здравето, безопасността, хигиената и ергономиката и за индивидуалното и колективното защитно оборудване;

✓ участие в разработването на програми за подобряване на работните практики, както и тестване с оценка на здравните аспекти на ново оборудване;

✓ предоставяне на съвети относно планирането и организацията на работата, в това число организирането на работните места, избора, поддръжката и условията на оборудването и веществата, които се използват в работата;

✓ оценка на влиянието върху здравето на работниците, в това число санитарни помещения, столова, спортни съоръжения и настаняване, когато тези условия се предоставят от работодателя;

Социално- медицинско направление :

✓ Поддържане на компетентност и умения при реализиране на комплексни програми по промоция на професионалното здраве, профилактика на свързаните с труда здравни проблеми, травматични инциденти и заболявания;

✓ Образователна подготовка за реализиране на функциите на трудовата медицина, разработване на трудовомедицински дейности, стратегии за развитието и управлението на фирмите и други икономически структури в съответствие с общественото здраве и здравните системи;

✓ Разработване на модели и системи за трудовомедицински дейности с насоченост към специфичните потребности на работещите чрез организиране и провеждане на обучението им по правилата за първа долекарска помощ във връзка с конкретните опасности на работното място.

✓ Експертиза на професионалните болести по отношение на:

- Проучване и документиране на условията на труд при участие в разследване на трудова злополука и нетравматични увреждания за потвърждаване или отхвърляне на професионален характер на заболяванията, оформяне на документите като ЕЗИД за правилна преценка от комисиите на Националния осигурителен институт (НОИ);

- Участия като независими експерти в комисиите към териториалните подразделения на НОИ за установяване на причинно- следствена връзка при разследване на трудова злополука и нетравматични увреждания и професионална болест.

- Изготвяне на документи и справки за установяване от Съда по чл. 200 от Кодекса на труда (КТ) за наличието на причинно-следствена връзка и при последици и късни усложнения от установено вече професионално увреждане.

- Участие в изготвянето на Производствена характеристика при освидетелстване и преосвидетелстване на работещи за оценка на тежестта на заболявания с общ и/или професионален характер или трудова/ нетрудова злополука.

- Изготвяне на становище за наличие или отсъствие на причинно – следствена връзка при разследване на професионално заболяване .

Критерии и показатели (индикатори) за качество на дейността на СТМ:

/по какъв начин ще се оценяват критериите- само като наличие или отсъствие/

1. Възможност за извършване на анализ на здравното състояние на работещите по единната методология за оценка и анализ на здравното състояние на осигурени работещи с ЕЗИД.
2. Възможност за извършване на:
 - а) Оценка на риска.
 - б) Програма /Препоръки/ с мерки за предотвратяване, отстраняване или намаляване на оценените рискове.
 - в) Препоръки към работодателя за преустройството на работни места, организацията на труда и трудовото натоварване на работещи, които се нуждаят от специална закрила;
 - г) Ежегодни обобщени статистически анализи за здравното състояние на работещите и връзката му с условията на труд;
 - д) Качествено формирани и актуални ЕЗИД;
 - е) Конкретни профилактични програми за здраве, безопасност и работоспособност съгласно условията на труд;
 - ж) Разработване на физиологични режими на труд и почивка при специфичен професионален риск и оценка на ефективността им;
 - з) Участие в експертиза на професионалните болести на работещите;
 - и) Участие в експертизата на работоспособността от ТЕЛК (качествено и пълноценно оформяне на производствените характеристики, по отношение параметрите на работната среда и организацията на трудовия процес) за лица с намалена работоспособност.

Документирани предложени мерки, свързани с

- стриктно изпълнение на действащи законодателни и други изисквания (вътрешнофирмени с по-високи критерии);
- навременни мерки и програми за действие при открити опасности и рискове за здравето на работещите – съставяне на програма с приоритети за конкретен времеви период ;
- оперативни средства за въздействие върху опасностите и рисковете – бързи препоръки

- по отношение на ползване на ЛПС, по отношение на отстраняване на лицата в неравностойно положение и други;
- поставени цели в посока елиминирание/минимизиране на рисковете – срокове и отговорници от страна на работодателя и изпълнени действия;
- методи за мониторинг, измерване, анализ и оценка на риска с оглед гарантиране на достоверни и сравними резултати - използване на достоверна методология и сравнение през годините – извършване на отделни оценки на риска съобразно факторите на работната среда при :
 - наличие на наднормени химични фактори и прах;
 - наличие на наднормени физични фактори;
 - критични зони по отношение на електробезопасност;
 - преоценка на риска и сравнение – при възникнали събития от рода на инциденти, трудови злополуки и други;
 - преоценка на риска и сравнение – при изтекъл давностен период;
 - анализиране, разработване и документиране на препоръки за работодателя за преустройството на работно място, организация на труд и трудово натоварване на работещи – нуждаещи се от специална закрила;
 - анализиране, разработване, планиране, документиране и изпълнение на програми за обучение на работодателите, ръководния персонал, на работещите и на техните представители по правилата за осигуряване на здраве и безопасност при работа и спазването на изискванията за безопасна работна практика;

Без яснота по какъв начин ще се оценяват посочените индикатори, БЛС не приема раздела оценка на качеството на СТМ.

ЕТИЧНИ НОРМИ И ПРАВИЛА- за допълване и коментари

Компетентност и умения на специалистите

1. Квалификация

1.1. На лекаря- Наличие на образователно-квалификационна степен "магистър" по медицина и придобита основна специалност "трудова медицина"

1.1.2- да се допълни за инженерите и техническите лица

1.2. Други квалификации – курсове, обучения и т.н.

Модерното направление по осигуряване на здраве и безопасност и добри практики в системата на здравеопазването изисква продължаващо следдипломно академично обучение и съответно кредитиране, вкл. участия в научни форуми и проекти на СЗО, МОТ, ИСОН, БАДТМ и други./ ПМО нормативно не е задължително, затова участието в квалификационни курсове по 1.2., следва да е препоръчително/

1.3. Участие в ежегоден опреснителен модул на обучение, организиран от академична акредитирана структура за запознаване с новостите, с издаване на сертификат, удостоверяващ хорариума и тематиката на модула и хабилитираните преподаватели, провели обучението

- а) присъствена форма
- б) дистанционна форма

Точка 1.3. също предполага задължителност и ежегодност, което противоречи на сега действащата кредитна система за повишаване на квалификацията- 150 кредита за срок от три години. Участието не е задължително. В връзка със съвременните форми на комуникация неприемливо е задължението да има присъствена форма на обучение. Да отпадне т.1.3.

1.4. създаване на достъп за специализация на лекари, вкл. Облекчени условия за специализация, напр. За лекари с придобита специалност по професионални болести, вътрешни болести, обща медицина.

Изразът „облекчени условия” е неясен и създаващ привилегии за лекари от посочените специалности, като в същото време по този начин се принизява обучението по специалността Трудова медицина. Да отпадне 1.4. С оглед осигуряване на повече специалисти, могат да се обсъдят други форми за привличане на лекари, които да специализират по специалността..

1.5. регламентиране на базите за специализация, в зависимост от броя на лекари със специалност, вид на дейността и др. Броят на специализантите да се определя от броя на лекари със специалност в съответната база. Някои от досега съществуващите бази могат да останат за практическо обучение.

1.6. регламентиране на задължителното продължаващо обучение на лекарите със специалност- с кредити, с възможност за присъствена и дистанционна, модулна форма- при непокриване на кредитите в 2 години- да се отнема регистрацията.

Кредитите са за три години. Към момента, няма санкциониращи механизми. БЛС е за задължително участие в ПМО чрез кредитна система, но без санкции, а само със стимули. Отнемането на регистрацията се явява санкция.

1.7. Осигуряване на обучение, освен на лекарите, също и на инженерите, на работодателите (техните представители), на работещите- за изграждане на здравословен начин на живот и поведение на и извън работното място; на контролните органи.

Да отпадне обучението на работодателите и работещите. Да остане обучение на инженерите, чрез участие в различни форми по тяхна преценка..

1.8. Прегледите – да се извършват от специалисти, **вкл. ОПЛ** , преминали модули с основна информация за рискови фактори на работната среда и рискове и професионални заболявания по икономически отрасли. а) присъствена форма
б) дистанционна форма

ОПЛ също са специалисти по Обща медицина и не е редно да се посочват отделно. Би следвало те да извършват само прегледи, които извършва терапевта. Къде и кога специалистите трябва да са преминали обучение по посочените модули или става дума за модулите в обучението на ОПЛ по специалност Обща медицина?. Отново темата за въвеждане на задължително изискване в противоречие с нормативната база.

Показатели

Текущото измерване и оценка на постигнатия напредък спрямо набелязаните дейности гарантира:

- отчетност за прогреса, който са постигнала СТМ , отговорна за изпълнението;
- оценка на възвращаемостта от усилията, финансовите средства, вложени при изпълнението на дейностите на СТМ;
- информиран избор по отношение на СТМ - подобрене и промяна.

В процеса на изпълнение стандарта за качество на дейностите изпълнявани от СТМ е важно да се създаде система за мониториране на прогреса и оценка на резултатите по всяко едно от конкретните действия. В най-общи линии и в съответствие с националната нормативни документи като ЗЗБУТ, ЗЗ и редица наредби тази оценка да бъде насочена към:

- ✓ релевантността и адекватността на изпълнителите и интервенциите по отношение на целите и задачите,поставени по конкретни действия;

- ✓ постигнатия напредък в материализиране на ресурсите за осъществяване на интервенциите;
- ✓ степента на ефективност от интервенциите по всяко едно от набелязаните конкретни действия;
- ✓ влиянието на интервенциите върху цялостното състояние на професионалното и общественото здраве;
- ✓ приемливостта на интервенциите от страна на хората с увреждания.

Кой ще извършва измерването и оценката на дейността. Критериите нямат конкретно измерение и създават възможност за субективизъм, който ще се яви почва за порочни практики.

Избраният стандарт за качеството на дейностите на СТМ е постижим. Той ще бъде определен на базата на конкретни данни и ще предоставя възможност за международни сравнения на базата на установени принципи от СЗО и от нашата система на здравеопазване вкл. от Българското академично дружество по трудова медицина.

Могат да се възприемат на национално ниво и по икономически дейности показателите:

Оцветените в червено показатели, посочени по-долу, предлагам да отпаднат. Да се разпише, как ще се събира тази информация и кой ще я ползва.

ЗДРАВНО-ДЕМОГРАФСКИ

професионална смъртност;

смъртност по възрастови групи;

смъртност по причини.

очаквана продължителност на живота на работната сила

Показатели за начина на живот:

консумация на тютюневи изделия на работещ;

консумация на тютюневи изделия по пол и по възрастови групи;

консумация алкохол на работещ;

консумация на алкохол по пол и по възрастови групи;

наркомании;

заболеваемост от болести, предавани по полов път.

Показатели за:

временна нетрудоспособност – обща и по причини;

професионалната заболяемост и на свързаните с труда болести;

трудовете злополуки;

показатели за инвалидност – по възраст, по причини, по тежест- ТНР;

относителен дял на хората, живеещи в увреждащи здравето райони.

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

Средна работна заплата в предприятието;

Относителен дял на разходите за СТМ от предприятието;

Относителен дял на средствата за СТМ по източници на финансиране;

ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ОСИГУРЕНОСТ НА РАБОТЕЩИТЕ СЪС СТМ

Осигуреност на работещите със специалисти от СТМ;

ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ДОСТЪПНОСТ ДО СТМ

Брой работещи на една СТМ;

Брой работещи без разкрита практика на СТМ;

Брой населени места/райони без разкрита СТМ

Брой на работещите при висок риск

Средно време за обслужване от СТМ

ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ЕФЕКТИВНОСТ

Обръщаемост на работещите към СТМ: регистрирани посещения – първични и др.

Относителен дял на обхванатите от трудовомедицински програми спрямо работещия контингент и отделно за хора с увреждания;

Разходи за единица дейност в СТМ

Относителен дял на средствата за профилактика и превенция спрямо общите средства за СТМ;

ПОКАЗАТЕЛИ ЗА УДОВЛЕТВОРЕНОСТ

Относителен дял на работещите, доволни от начина на дейност на СТМ

Оценка и преглед на фирмената политика и действия по отношение по-нататъшното опазване здравето на работещите;

По-добра комуникация по отношение на постигнатото, разбиране на необходимите действия и участие в управлението;

По-добра информираност на работещите.

Резултатите от анализа на показателите се предоставят на работещите и работодателя по начин, който дава възможност за тяхното участие във формирането на политиката и по-доброто разбиране на свързаните със здравето трудовомедицински дейности.

На фирмено ниво чрез създаден механизъм за мониторинг и оценка влиянието на условията на труд върху общото здравно състояние на работещите, съобразно определените отговорности и цели в Стандартите за качество на дейностите на СТМ определят добрата трудовомедицинска практика .